

СПРАВА «ЯКОБСОН ПРОТИ УКРАЇНИ»

(CASE OF YAKOBSON v. UKRAINE)

(Заява № 77736/12)

Стислий виклад рішення від 21 листопада 2024 року

У червні 2005 року колишній власник будинку, який перший заявник придбав у 2003 році на проведених державною виконавчою службою прилюдних торгах, подав позов, вимагаючи повернути йому будинок як незаконно проданий. Будинок був виставлений на продаж на прилюдні торги, оскільки дружина колишнього власника, яка передала будинок банку у заставу у зв'язку з наданим кредитом, не виконала своїх зобов'язань щодо погашення кредиту. Згодом до провадження було долучено позовну вимогу про виселення заявника та членів його родини (далі – заявники). У грудні 2011 року після завершення двох розглядів справи у трьох інстанціях Тисменицький районний суд (далі – районний суд) відмовив у задоволенні позовів колишнього власника будинку, постановивши, що продаж будинку був законним. Апеляційний суд Івано-Франківської області у січні 2012 року задовольнив апеляційну скаргу спадкоємиці колишнього власника та встановив, що з огляду на різні недоліки, договір застави, звернення стягнення та продаж будинку повинні були бути визнані недійсними; право власності першого заявника мало бути визнане недійсним; а його сім'я мала бути виселена, оскільки вони втратили право проживати у будинку. Крім того, суд зобов'язав банк відшкодувати першому заявнику кошти, отримані від продажу, і зобов'язав виконавчу службу відшкодувати йому суму, отриману в якості винагороди. Заявники подали касаційну скаргу, стверджуючи, що апеляційний суд помилково скасував рішення районного суду, стверджуючи, що позбавлення їх володіння їхнім єдиним житлом і виселення з нього поставило б їх у складне становище. У червні 2012 року Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ відхилив касаційну скаргу заявників, підтримавши обґрунтування апеляційного суду, і до січня 2013 року заявників було виселено. Згодом заявники подали позов проти спадкоємиці колишнього власника та виконавчої служби щодо різниці між ухваленим судами відшкодуванням та ринковою вартістю будинку у 2012 році. Суд першої інстанції залишив позов проти виконавчої служби без задоволення як необґрунтований. Апеляційна скарга заявників не була розглянута, оскільки перший заявник не сплатив судовий збір. До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за статтями 6, 8 і 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) та за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції на те, що вони незаконно і несправедливо були позбавлені їхнього будинку і виселені з нього, а також на справедливість та тривалість цивільного провадження й доступ до апеляційного суду. Розглядаючи скаргу заявників щодо незаконного і несправедливого позбавлення їхнього будинку, Європейський суд зазначив, що згідно з його поточною усталеною практикою право проживати у певній

нерухомості, яким особа не володіє, за загальним правилом не становить «майно» і як результат визнав цю скаргу прийнятною щодо першого заявника та відхилив її щодо інших заявників як несумісну за критерієм *ratione materiae* зі статтею 1 Першого протоколу до Конвенції. Перший заявник був позбавлений свого права власності на будинок, оскільки суди встановили, що приватні суб'єкти та представники держави, залучені до вчинення сукупності правочинів, які завершилися продажем будинку, вчинили низку протиправних дій та бездіяльності. Хоча першому заявнику було присуджено суму, що дорівнювала вартості придбання будинку, майже одна третина цього відшкодування, яку мала сплатити виконавча служба не була сплачена з 2012 року. Цю суму було присуджено майже через десять років з дати, коли її було сплачено для придбання відповідного будинку без врахування інфляції, коливання ринкових цін на нерухомість або інших чинників, зумовлених плином часу. Загальна сума відшкодування, окрім того, що вона була виплачена лише частково, становила на той момент приблизно лише одну п'яту ринкової вартості будинку. Європейський суд зазначив, що в результаті рішень, ухвалених національними судами з метою захисту прав спадкоємиці колишнього власника витрати на відшкодування шкоди, завданої неправомірними діями третіх осіб були перекладені на першого заявника, який не був відповідальним за ці неправомірні дії. Ці висновки разом із висновками про несплату присудженого судом відшкодування виконавчою службою свідчать, що перший заявник зазнав індивідуального та надмірного тягаря у зв'язку з позбавленням власності. Отже, було порушено статтю 1 Першого протоколу до Конвенції. Також Європейський суд дійшов висновку, що скарги заявників за статтею 8 Конвенції на їхнє виселення є прийнятними та свідчать про порушення цього положення у контексті принципів, розроблених у його усталеній практиці. Щодо скарг за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції Європейський суд дійшов висновку, що він розглянув основні юридичні питання в цій справі і немає потреби розглядати подальші скарги.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. Оголошує прийнятними скарги, подані першим заявником за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, і скарги, подані всіма заявниками за статтею 8 Конвенції, а скарги, подані другою, третім і четвертим заявниками за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції – неприйнятними;
2. Постановляє, що було порушено статтю 1 Першого протоколу до Конвенції щодо першого заявника;
3. Постановляє, що було порушено статтю 8 Конвенції щодо усіх заявників;
4. Постановляє, що немає потреби розглядати питання прийнятності та суті скарг за статтями 6 і 13 Конвенції;
5. Постановляє, що: (а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити усім заявникам спільно загальну суму у розмірі 26 000 (двадцять шість

тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися на цю суму; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу; (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

6. Відхиляє решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції.